

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (wielka izba)

z dnia 11 czerwca 2024 r. *

Odesłanie prejudycjalne – Przestrzeń wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości – Wspólna polityka w dziedzinie azylu – Dyrektywa 2011/95/UE – Przesłanki kwalifikujące do statusu uchodźcy – Artykuł 2 lit. d) i e) – Powody prześladowania – Artykuł 10 ust. 1 lit. d) i art. 10 ust. 2 – „Przynależność do szczególnej grupy społecznej” – Artykuł 4 – Indywidualna ocena faktów i okoliczności – Dyrektywa 2013/32/UE – Artykuł 10 ust. 3 – Wymogi dotyczące rozpatrywania wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej – Artykuł 24 ust. 2 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej – Najlepszy interes dziecka – Określenie – Małoletnie obywatelki państwa trzeciego identyfikujące się ze względu na swój pobyt w państwie członkowskim z podstawową wartością, jaką jest równość kobiet i mężczyzn

W sprawie C-646/21

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez rechtbank Den Haag, zittingsplaats 's-Hertogenbosch (sąd rejonowy w Hadze, z siedzibą w 's-Hertogenbosch, Niderlandy) postanowieniem z dnia 22 października 2021 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 25 października 2021 r., w postępowaniu

K,

L

przeciwko

Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid,

TRYBUNAŁ (wielka izba),

w składzie: K. Lenaerts, prezes, L. Bay Larsen, wiceprezes, A. Arabadjiev, C. Lycourgos, E. Regan, F. Biltgen i N. Piçarra (sprawozdawca), prezesi izb, P.G. Xuereb, L.S. Rossi, I. Jarukaitis, A. Kumin, N. Jääskinen, N. Wahl, I. Ziemele i J. Passer, sędziowie,

rzecznik generalny: A.M. Collins,

sekretarz: A. Lamote, administratorka,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 18 kwietnia 2023 r.,

* Język postępowania: niderlandzki.

rozważywszy uwagi, które przedstawili:

- w imieniu K oraz L – B.W.M. Toemen oraz Y.E. Verkouter, advocaten, których wspierała S. Rafi, ekspertka,
- w imieniu rządu niderlandzkiego – M.K. Bulterman, A. Hanje oraz A.M. de Ree, w charakterze pełnomocników,
- w imieniu rządu czeskiego – L. Halajová, M. Smolek oraz J. Vlácil, w charakterze pełnomocników,
- w imieniu rządu greckiego – M. Michelogiannaki oraz T. Papadopoulou, w charakterze pełnomocników,
- w imieniu rządu hiszpańskiego – A. Gavela Llopis oraz A. Pérez-Zurita Gutiérrez, w charakterze pełnomocników,
- w imieniu rządu francuskiego – A.-L. Desjonquères oraz J. Illouz, w charakterze pełnomocników,
- w imieniu rządu węgierskiego – Zs. Biró-Tóth oraz M.Z. Fehér, w charakterze pełnomocników,
- w imieniu Komisji Europejskiej – A. Azéma oraz F. Wilman, w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 13 lipca 2023 r.,

wydaje następujący

Wyrok

- 1 Wniosek o wydanie orzeczenie w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 24 ust. 2 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (zwanej dalej „Kartą”) oraz art. 10 ust. 1 lit. d) i art. 10 ust. 2 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/95/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie norm dotyczących kwalifikowania obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako beneficjentów ochrony międzynarodowej, jednolitego statusu uchodźców lub osób kwalifikujących się do otrzymania ochrony uzupełniającej oraz zakresu udzielanej ochrony (Dz.U. 2011, L 337, s. 9).
- 2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu między K i L a Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (sekretarzem stanu ds. sprawiedliwości i bezpieczeństwa, Niderlandy) w przedmiocie oddalenia przez tego ostatniego kolejnych wniosków K i L o udzielenie ochrony międzynarodowej.

Ramy prawne

Prawo międzynarodowe

Konwencja genewska

- 3 Zgodnie z art. 1 sekcja A pkt 2 Konwencji dotyczącej statusu uchodźców, podpisanej w Genewie w dniu 28 lipca 1951 r. [*Recueil des traités des Nations unies*, t. 189, s. 150, nr 2545 (1954)], która weszła w życie w dniu 22 kwietnia 1954 r., i uzupełnionej Protokołem dotyczącym statusu uchodźców podpisanym w Nowym Jorku w dniu 31 stycznia 1967 r., który wszedł w życie w dniu 4 października 1967 r. (zwanej dalej „konwencją genewską”), „[w] rozumieniu [tej] konwencji termin »uchodźca« stosuje się do osoby, która na skutek uzasadnionej obawy przed prześladowaniem z powodu swojej rasy, religii, narodowości, przynależności do określonej [szczegółnej] grupy społecznej lub z powodu przekonań politycznych przebywa poza granicami państwa, którego jest obywatelem, i nie może lub nie chce z powodu tych obaw korzystać z ochrony tego państwa [...]”.

CEDAW

- 4 Zgodnie z art. 1 Konwencji w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet (zwanej dalej „CEDAW”), przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w dniu 18 grudnia 1979 r., która weszła w życie w dniu 3 września 1981 r. (*Recueil des traités des Nations unies*, t. 1249, nr I-20378, s. 13) i której stronami są wszystkie państwa członkowskie, „[w] rozumieniu [tej] konwencji określenie »dyskryminacja kobiet« oznacza wszelkie zróżnicowanie, wyłączenie lub ograniczenie ze względu na płeć, które powoduje lub ma na celu uszczuplenie albo uniemożliwienie kobietom, niezależnie od ich stanu cywilnego, przyznania, realizacji bądź korzystania na równi z mężczyznami z praw człowieka oraz podstawowych wolności w dziedzinach życia politycznego, gospodarczego, społecznego, kulturalnego, obywatelskiego i innych”.
- 5 Artykuł 3 tej konwencji stanowi, że państwa-strony podejmą we wszystkich dziedzinach, a w szczególności w dziedzinie życia politycznego, społecznego, gospodarczego i kulturalnego, wszelkie stosowne kroki, w tym również ustawodawcze, dla zapewnienia pełnego rozwoju i awansu kobiet w celu zapewnienia im posiadania i wykonywania praw człowieka oraz podstawowych wolności na zasadach równości z mężczyznami.
- 6 Zgodnie z art. 5 tej konwencji państwa-strony podejmą wszelkie stosowne kroki w celu zmiany społecznych i kulturowych wzorców zachowania mężczyzn i kobiet w celu osiągnięcia likwidacji przesądów i zwyczajów lub innych praktyk opierających się na przekonaniu o niższości lub wyższości jednej z płci albo na stereotypach roli mężczyzny i kobiety.
- 7 Zgodnie z art. 7, 10 i 16 tej konwencji państwa-strony podejmą wszelkie stosowne kroki, aby zlikwidować dyskryminację kobiet w życiu politycznym i publicznym państwa, w dziedzinie kształcenia oraz we wszystkich sprawach wynikających z zawarcia małżeństwa i stosunków rodzinnych.

Konwencja stambulska

8 Zgodnie z jej art. 1 Konwencja Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, sporządzona w Stambule w dniu 11 maja 2011 r., podpisana przez Unię Europejską w dniu 13 czerwca 2017 r., zatwierdzona w jej imieniu decyzją Rady (UE) 2023/1076 z dnia 1 czerwca 2023 r. (Dz.U. 2023, L 143 I, s. 4) (zwana dalej „konwencją stambulską”), która weszła w życie w odniesieniu do Unii w dniu 1 października 2023 r., ma na celu między innymi zarówno ochronę kobiet przed wszystkimi formami przemocy oraz zapobieganie, ściganie i eliminację przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, jak i przyczynianie się do eliminacji wszystkich form dyskryminacji kobiet oraz wspieranie rzeczywistej równości kobiet i mężczyzn, w tym poprzez usamodzielnienie kobiet.

9 Artykuł 3 niniejszej konwencji uściśla, że dla celów jej stosowania »przemoc wobec kobiet« rozumie się jako naruszenie praw człowieka i formę dyskryminacji kobiet i oznacza wszelkie akty przemocy ze względu na płeć, które powodują lub mogą prowadzić do fizycznej, seksualnej, psychologicznej lub ekonomicznej szkody lub cierpienia kobiet, w tym również groźby takich aktów, przymus lub arbitralne pozbawianie wolności, zarówno w życiu publicznym, jak i prywatnym.

10 Artykuł 4 ust. 2 wspomnianej konwencji stanowi:

„Strony potępiają wszelkie formy dyskryminacji kobiet i przyjmą, bez zwłoki, konieczne regulacje prawne lub inne rozwiązania w celu jej zapobiegania, zwłaszcza przez:

- wpisanie do krajowych konstytucji lub innych właściwych aktów prawnych zasady równości kobiet i mężczyzn oraz zapewnią praktyczne stosowanie tej zasady;
- zakazanie dyskryminacji kobiet, także poprzez ustanowienie sankcji, tam, gdzie okaże się to konieczne;
- uchylanie przepisów i praktyk dyskryminacyjnych wobec kobiet”.

11 Artykuł 60 konwencji stambulskiej ma następujące brzmienie:

„1 Strony przyjmą regulacje prawne lub inne rozwiązania niezbędne, by zapewnić, że przemoc wobec kobiet ze względu na płeć będzie mogła być uznawana za formę prześladowania, w rozumieniu artykułu 1 [sekcja] A pkt 2 [konwencji genewskiej] oraz za formę poważnej szkody dającą podstawy do przyznania ochrony uzupełniającej lub dodatkowej.

2 Strony zapewnią, że interpretacja przesłanek przewidzianych w [konwencji genewskiej] będzie uwzględniać kwestie płci społeczno-kulturowej oraz że w przypadkach, gdy zostanie ustalone, że obawa przed prześladowaniem ma podstawy w jednej lub wielu z tych przesłanek, wnioskodawcom zostanie udzielony status uchodźcy, zgodnie z mającymi zastosowanie umowami.

[...]”.

Prawo Unii

Dyrektywa 2011/95

12 Zgodnie z motywami 4, 16, 18 i 30 dyrektywy 2011/95:

„(4) Konwencja genewska i protokół stanowią fundamenty międzynarodowych regulacji prawnych dotyczących ochrony uchodźców.

[...]

(16) Niniejsza dyrektywa nie narusza praw podstawowych i jest zgodna z zasadami uznanymi w szczególności w [Karcie]. Celem niniejszej dyrektywy jest w szczególności zapewnienie pełnego poszanowania godności ludzkiej i prawa do azylu dla osób ubiegających się o azyl oraz towarzyszących im członków ich rodzin oraz wspieranie stosowania art. 1, 7, 11, 14, 15, 16, 18, 21, 24, 34 i 35 [Karty], w związku z czym należy odpowiednio wdrożyć niniejszą dyrektywę.

[...]

(18) Wdrażając niniejszą dyrektywę, państwa członkowskie powinny w pierwszym rzędzie dążyć do »najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka«, zgodnie z Konwencją ONZ o prawach dziecka z 1989 r. Oceniając najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka, państwa członkowskie powinny w szczególności uwzględniać zasadę jedności rodziny, dobro i rozwój społeczny małoletniego, względy bezpieczeństwa oraz opinię małoletniego, stosownie do jego wieku i dojrzałości.

[...]

(30) Równie konieczne jest wprowadzenie wspólnego pojęcia »przynależności do szczególnej grupy społecznej« jako powodu prześladowania. Definiując szczególną grupę społeczną, należy zwrócić należytą uwagę na aspekty związane z płcią wnioskodawcy, jeżeli mają one związek z uzasadnioną obawą wnioskodawcy przed prześladowaniem, w tym na tożsamość płciową i orientację seksualną, które to aspekty mogą być powiązane z określoną tradycją prawną i zwyczajami, prowadzącymi na przykład do okaleczania narządów płciowych, przymusowej sterylizacji czy przymusowej aborcji”.

13 Artykuł 2 tej dyrektywy, zatytułowany „Definicje”, ma następujące brzmienie:

„Na użytek niniejszej dyrektywy stosuje się następujące definicje:

a) »ochrona międzynarodowa« oznacza status uchodźcy lub status osoby potrzebującej ochrony uzupełniającej określony w lit. e) i g);

[...]

d) »uchodźca« oznacza obywatela państwa trzeciego, który na skutek uzasadnionej obawy przed prześladowaniem z powodu swojej rasy, religii, narodowości, przekonań politycznych lub przynależności do szczególnej grupy społecznej przebywa poza państwem swojego obywatelstwa i nie może lub nie chce z powodu tej obawy korzystać z ochrony tego państwa,

lub bezpaństwowca, który przebywając z takich samych powodów jak wyżej poza państwem swojego dawnego miejsca zwykłego pobytu, nie może lub nie chce z powodu tej obawy powrócić do tego państwa i do którego nie ma zastosowania art. 12;

- e) »status uchodźcy« oznacza uznanie przez państwo członkowskie obywatela państwa trzeciego albo bezpaństwowca za uchodźcę;

[...]

- i) »wnioskodawca« oznacza obywatela państwa trzeciego lub bezpaństwowca, który złożył wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej, ale w odniesieniu do jego wniosku nie zapadła jeszcze prawomocna decyzja;

[...]

- k) »małoletni« oznacza obywatela państwa trzeciego lub bezpaństwowca, który nie ukończył 18 lat;

[...]

- n) »kraj pochodzenia« oznacza państwo(-a), którego(-ych) obywatelstwo posiada dana osoba, a w przypadku bezpaństwowców – państwo dawnego miejsca zwykłego pobytu”.

- 14 Artykuł 4 wspomnianej dyrektywy, zatytułowany „Ocena faktów i okoliczności”, który znajduje się w jej rozdziale II, dotyczącym „[o]cen[y] wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej”, stanowi:

„1. Państwa członkowskie mogą nałożyć na wnioskodawcę obowiązek jak najszybszego przedstawienia wszystkich elementów niezbędnych do uzasadnienia wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej. Obowiązkiem państwa członkowskiego jest ocenienie odpowiednich elementów wniosku we współpracy z wnioskodawcą.

2. Na elementy, o których mowa w ust. 1, składają się oświadczenia wnioskodawcy oraz wszelkie dokumenty znajdujące się w jego posiadaniu odnoszące się do jego wieku, przeszłości, w tym przeszłości uwzględnianych krewnych, jego tożsamości, obywatelstwa (obywatelstw), państwa (państw) i miejsca (miejsc) poprzedniego pobytu, wcześniejszych wniosków azytowych, tras podróży, dokumentów podróży oraz powodów występowania o udzielenie ochrony międzynarodowej.

3. Ocena wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej jest przeprowadzana indywidualnie dla każdego przypadku i obejmuje m.in.:

- a) wszystkie istotne fakty odnoszące się do kraju pochodzenia w momencie podejmowania decyzji w sprawie wniosku, w tym również przepisy ustawowe i wykonawcze kraju pochodzenia oraz sposoby ich wykonywania;

[...]

c) indywidualną sytuację i osobiste uwarunkowania wnioskodawcy, w tym takie czynniki, jak jego przeszłość, płeć i wiek – by ocenić, czy w świetle osobistych uwarunkowań wnioskodawcy akty, których doświadczył lub na które mógłby zostać narażony, stanowią prześladowanie lub powodują poważną krzywdę;

[...]

5. W przypadku gdy państwo członkowskie stosuje zasadę, że obowiązkiem wnioskodawcy jest uzasadnienie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej, i gdy niektóre treści oświadczeń wnioskodawcy nie są poparte dokumentami ani innymi dowodami, potwierdzenie takich treści nie jest konieczne pod następującymi warunkami:

[...]

c) oświadczenia wnioskodawcy uznaje się za spójne i wiarygodne [...];

[...]

e) stwierdzono ogólną wiarygodność wnioskodawcy”.

15 Artykuł 9 tej samej dyrektywy, zatytułowany „Akty prześladowania”, stanowi w ust. 1 i 2:

„1. Aby czyn mógł zostać uznany za akt prześladowania w rozumieniu art. 1 [sekcja] A konwencji genewskiej, musi on:

a) być na tyle poważny pod względem swojej istoty lub powtarzalności, by stanowić poważne naruszenie podstawowych praw człowieka, w szczególności praw, od których przestrzegania nie można się uchylić na mocy art. 15 ust. 2 europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności [sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r.]; lub

b) być kumulacją różnych środków, w tym takich naruszeń praw człowieka, które są na tyle poważne, by oddziaływać na jednostkę w sposób podobny do określonego w lit. a).

2. Akty prześladowania określone w ust. 1 mogą przybierać między innymi formę:

[...]

f) czynów wymierzonych w osoby określonej płci lub w dzieci”.

16 Artykuł 10 dyrektywy 2011/95, zatytułowany „Powody prześladowania”, stanowi:

„1. Dokonując oceny powodów prześladowania, państwa członkowskie uwzględniają następujące elementy:

[...]

d) grupę uznaje się za szczególną grupę społeczną, jeśli w szczególności:

- członkowie takiej grupy mają jakąś wspólną nieusuwalną cechę wrodzoną lub przeszłość lub charakteryzują się jakimś wspólnym rysem lub przekonaniem na tyle istotnym z punktu widzenia tożsamości lub sumienia, że nie należy nikogo zmuszać do wyrzeczenia się go, oraz
- grupa ta posiada odrębną tożsamość w danym państwie, ponieważ jest postrzegana przez otaczające społeczeństwo jako inna.

[...] Aspektem płci, w tym tożsamości płciowej, poświęca się szczególną uwagę w celu określenia przynależności do szczególnej grupy społecznej lub zidentyfikowania cechy charakteryzującej taką grupę;

[...]

2. Podczas oceniania, czy obawa wnioskodawcy przed prześladowaniem jest uzasadniona, bez znaczenia jest, czy wnioskodawca rzeczywiście odznacza się [związaną z przynależnością do szczególnej grupy społecznej] cechą powodującą prześladowanie, jeżeli tylko taka cecha jest przypisywana wnioskodawcy przez podmiot dopuszczający się prześladowania”.

- 17 Artykuł 20 tej dyrektywy, znajdujący się w jej rozdziale VII, dotyczącym „[z]akresu ochrony międzynarodowej”, stanowi w ust. 3 i 5:

„3. Wdrażając przepisy niniejszego rozdziału, państwa członkowskie uwzględniają specyficzną sytuację osób szczególnie podatnych na zagrożenia, takich jak małe dzieci, małe dzieci bez opieki, [...] rodzice samotnie wychowujący małe dzieci [...]”.

[...]

5. Wdrażając przepisy niniejszego rozdziału dotyczące dzieci, państwa członkowskie przywiązują szczególną uwagę do najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka”.

Dyrektywa 2013/32/UE

- 18 Artykuł 2 lit. q) dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/32/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wspólnych procedur udzielania i cofania ochrony międzynarodowej (Dz.U. 2013, L 180, s. 60) definiuje „kolejny wniosek” jako „następny wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej, z którym występuje się po tym, jak ostateczna decyzja w odniesieniu do poprzedniego wniosku została podjęta [...]”.

- 19 Artykuł 10 tej dyrektywy, zatytułowany „Wymogi dotyczące rozpatrywania wniosków”, przewiduje w ust. 3:

„Państwa członkowskie zapewniają, aby decyzje organu rozstrzygającego w sprawie wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej były podejmowane po odpowiednim rozpatrzeniu. W tym celu państwa członkowskie zapewniają, aby:

- a) wnioski były rozpatrywane, a decyzje podejmowane indywidualnie, obiektywnie i bezstronnie;

b) uzyskiwane były precyzyjne i aktualne informacje z różnych źródeł, takich jak [Europejski Urząd Wsparcia w dziedzinie Azylu (EASO)] oraz [Wysoki Komisarz Narodów Zjednoczonych do spraw Uchodźców (UNHCR)] i właściwe organizacje międzynarodowe zajmujące się prawami człowieka, na temat ogólnej sytuacji panującej w krajach pochodzenia wnioskodawców [...] oraz aby takie informacje były udostępniane personelowi odpowiedzialnemu za rozpatrywanie wniosków i podejmowanie decyzji;

[...]

d) personel rozpatrujący wnioski i podejmujący decyzje miał, w razie potrzeby, możliwość konsultacji z ekspertami na temat konkretnych zagadnień, takich jak kwestie medyczne, kulturowe, religijne oraz związane z dziećmi i płcią”.

20 Zgodnie z art. 14 ust. 1 akapit czwarty tej dyrektywy „[p]aństwa członkowskie mogą określić w ustawodawstwie krajowym przypadki, w których możliwość stawienia się na przesłuchanie przysługuje małoletniemu”.

21 Artykuł 15 ust. 3 tej samej dyrektywy stanowi:

„Państwa członkowskie podejmują odpowiednie kroki w celu zapewnienia, aby przesłuchania prowadzone były w warunkach, które pozwalają wnioskodawcom na wyczerpujące przedstawienie powodów złożenia wniosku. W tym celu państwa członkowskie:

[...]

e) zapewniają, aby przesłuchania małoletnich były prowadzone w sposób uwzględniający potrzeby dzieci”.

22 Artykuł 40 dyrektywy 2013/32, zatytułowany „Kolejne wnioski”, w ust. 2 stanowi:

„Do celów podjęcia decyzji w sprawie dopuszczalności wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej zgodnie z art. 33 ust. 2 lit. d) kolejny wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej jest poddawany najpierw wstępnemu rozpatrzeniu, czy zaistniały lub zostały przedstawione przez wnioskodawcę nowe elementy lub ustalenia odnoszące się do rozpatrzenia, czy wnioskodawca kwalifikuje się jako beneficjent ochrony międzynarodowej na mocy dyrektywy [2011/95]”.

Postępowanie główne i pytania prejudycjalne

23 K i L, skarżące w postępowaniu głównym, są dwiema siostrami obywatelstwa irackiego, urodzonymi, odpowiednio, w 2003 r. i w 2005 r. Przybyły one do Niderlandów w 2015 r. wraz z rodzicami i ciotką. Od tego czasu przebywają tam nieprzerwanie. W dniu 7 listopada 2015 r. ich rodzice złożyli w swoim imieniu i w imieniu K i L wnioski o udzielenie azylu, które zostały oddalone w dniu 17 lutego 2017 r. Te decyzje odmowne stały się ostateczne w 2018 r.

24 W dniu 4 kwietnia 2019 r. K i L złożyły kolejne wnioski w rozumieniu art. 2 lit. q) dyrektywy 2013/32, które zostały oddalone jako oczywiście bezzasadne decyzjami sekretarza stanu ds. sprawiedliwości i bezpieczeństwa z dnia 21 grudnia 2020 r. W celu zakwestionowania tych decyzji odmownych K i L podnoszą przed rechtbank Den Haag, zittingsplaats 's-Hertogenbosch (sądem rejonowym w Hadze, z siedzibą w 's-Hertogenbosch, Niderlandy), sądem odsyłającym, że

ze względu na ich długotrwały pobyt w Niderlandach przyjęły normy, wartości i zachowania młodych ludzi będących ich rówieśnikami i że w ten sposób uległy „zwesternizowaniu”. W konsekwencji, jako młode kobiety, uważają, że mają możliwość samodzielnego dokonywania wyborów w odniesieniu do swej egzystencji i przyszłości, w szczególności co się tyczy ich relacji z osobami płci męskiej, małżeństwa, studiów, pracy oraz kształcenia i wyrażania poglądów politycznych i religijnych. Obawiają się, że w przypadku powrotu do Iraku będą prześladowane z powodu tożsamości, którą ukształtowały w Niderlandach, naznaczonej przyswojeniem norm, wartości i zachowań odmiennych od tych obowiązujących w ich kraju pochodzenia, które stały się na tyle istotne z punktu widzenia ich tożsamości i ich sumienia, że nie mogą się ich wyrzec. Utrzymują one zatem, iż przynależą do „szczególnej grupy społecznej” w rozumieniu art. 10 ust. 1 lit. d) dyrektywy 2011/95.

- 25 K i L podnoszą również, że w związku z tym długotrwałym pobytom w Niderlandach są obecnie zakorzenione w tym kraju i doznałyby uszczerbku na swoim rozwoju, gdyby miały go opuścić. Uszczerbek ten byłby dodatkowy w stosunku do krzywdy poniesionej z powodu długiego okresu niepewności co do uzyskania zezwolenia na pobyt w tym państwie członkowskim.
- 26 W tym kontekście sąd odsyłający zastanawia się w pierwszej kolejności nad kwestią interpretacji pojęcia „przynależności do szczególnej grupy społecznej” w rozumieniu art. 10 ust. 1 lit. d) dyrektywy 2011/95. Uważa on, że pojęcie „zwesternizowania” odsyła do równości kobiet i mężczyzn, a w szczególności do prawa kobiet do ochrony przed przemocą ze względu na płeć, do niebycia przymuszonym do zawarcia małżeństwa, a także do prawa do wyznawania lub niewyznawania danej wiary, do posiadania własnych poglądów politycznych i do możliwości ich wyrażania.
- 27 Sąd ten przypomina, że zgodnie z orzecznictwem Raad van State (rady stanu, Niderlandy) „kobiety zwesternizowane” stanowią zbyt heterogeniczną grupę, aby można było uznać je za należące do „szczególnej grupy społecznej” w rozumieniu art. 10 ust. 1 lit. d) dyrektywy 2011/95, oraz że zgodnie z krajową praktyką prawną ewentualne „zwesternizowanie” jest badane jako powód prześladowania oparty albo na religii, albo na poglądach politycznych.
- 28 Sąd ten zastanawia się w drugiej kolejności nad sposobem uwzględnienia najlepszego interesu dziecka, zagwarantowanego w art. 24 ust. 2 Karty, w ramach procedury rozpatrywania wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej. Nie znajduje on żadnej wskazówki w prawie Unii co do sposobu określenia tego interesu.
- 29 W tym względzie, przypominając, że zgodnie z wyrokiem z dnia 14 stycznia 2021 r., Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Powrót małoletniego bez opieki) (C-441/19, EU:C:2021:9, pkt 45) we wszystkich działaniach dotyczących dzieci, zarówno podejmowanych przez władze publiczne, jak i instytucje prywatne, należy przede wszystkim uwzględnić najlepszy interes dziecka, zgodnie z art. 24. w ust. 2 Karty, sąd odsyłający zastanawia się nad zgodnością z prawem Unii krajowej praktyki prawnej, w myśl której na pierwszym etapie właściwy organ rozstrzyga w przedmiocie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej, oceniając w sposób ogólny najlepszy interes dziecka, przy czym wnioskodawca może zaskarżyć wydaną w ten sposób decyzję dopiero na drugim etapie, wykazując konkretnie, że interes ten wymaga wydania odmiennej decyzji.

- 30 W trzeciej kolejności, zauważając, że krzywda jakiej miałyby doznać K i L, wywodząca się z niepewności wynikającej z ich sytuacji w Niderlandach, nie ma związku z powodami prześladowania w ich kraju pochodzenia, sąd ten zastanawia się, czy w ramach rozpatrywania wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej najlepszy interes dziecka wymaga jednak uwzględnienia takiej krzywdy, a jeśli tak, to na jakich zasadach.
- 31 W czwartej i ostatniej kolejności wspomniany sąd zastanawia się nad tym, czy krajowa praktyka prawna, zgodnie z którą organ, który rozstrzyga w przedmiocie „kolejnego wniosku” w rozumieniu art. 2 lit. q) dyrektywy 2013/32, nie jest zobowiązany do badania z urzędu prawa pobytu wnioskodawcy na „ogólnych podstawach”, jest zgodna z prawem Unii.
- 32 W tych okolicznościach rechtbank Den Haag, zittingsplaats 's-Hertogenbosch (sąd rejonowy w Hadze, z siedzibą w 's-Hertogenbosch) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:
- „1) Czy art. 10 ust. 1 lit. d) dyrektywy [2011/95] należy interpretować w ten sposób, że zachodnie normy, wartości i zachowania przejęte przez obywateli państw trzecich, w sytuacji gdy obywatele ci przebywali w państwie członkowskim przez znaczną część tego etapu życia, w którym kształtowała się ich tożsamość, oraz uczestniczyli w pełni w życiu społecznym, powinny być uznawane za nieusuwalną wspólną przeszłość lub też rys na tyle istotny z punktu widzenia tożsamości, że nie należy nikogo zmuszać do wyrzeczenia się go?
- 2) W przypadku gdy na pytanie pierwsze zostanie udzielona odpowiedź twierdząca, czy obywatele państw trzecich, którzy – niezależnie od motywów – przejęli tego rodzaju zachodnie normy i wartości na skutek faktycznego pobytu w państwie członkowskim w trakcie [etapu życia, w którym] kształtowała się ich tożsamość, powinni być uznawani za „[członków] szczególnej grupy społecznej” w rozumieniu art. 10 ust. 1 lit. d) dyrektywy [2011/95]? Czy kwestię tego, czy w danej sytuacji jest mowa o »szczególnej grupie społecznej, która posiada odrębną tożsamość w danym państwie«, należy przy tym oceniać z perspektywy państwa członkowskiego, czy też przepis ten rozpatrywany w związku z art. 10 ust. 2 dyrektywy [2011/95] należy interpretować w ten sposób, że kwestią decydującą jest to, czy cudzoziemiec uprawdopodobni, że w [kraju] pochodzenia zostanie uznany za członka szczególnej grupy społecznej, a przynajmniej taka przynależność zostanie mu przypisana? Czy wymóg, zgodnie z którym westernizacja stanowi podstawę otrzymania statusu uchodźcy tylko wtedy, gdy wynika ona z motywów religijnych lub politycznych, jest zgodny z art. 10 dyrektywy [2011/95] rozpatrywanym w związku z zasadą non-refoulement oraz prawem do azylu?
- 3) Czy [krajowa praktyka prawna], zgodnie z którą organ wydający decyzję, dokonując oceny wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej, dokonuje wyważenia [najlepszego interesu dziecka bez wcześniejszego ustalenia (w każdym postępowaniu), na czym konkretnie ten interes polega], jest zgodne z prawem Unii, a w szczególności z art. 24 ust. 2 [Karty] w związku [z jej] art. 51 ust. 1? Czy odpowiedź na powyższe pytanie będzie inna, jeżeli państwo członkowskie będzie musiało rozpatrzyć wniosek o [zezwolenie] na pobyt na zasadach ogólnych, a [interes dziecka będzie musiał zostać uwzględniony] w ramach decyzji w przedmiocie takiego wniosku?

- 4) W jaki sposób i na którym etapie rozpatrywania wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej należy w świetle art. 24 ust. 2 Karty uwzględnić [najlepszy interes dziecka i dokonać jego wyważenia, a w szczególności krzywdę], jakiej doznał małoletni na skutek długotrwałego faktycznego pobytu w państwie członkowskim? Czy ma przy tym znaczenie to, czy ten faktyczny pobyt był legalny? Czy w ramach dokonywanego w trakcie rozpatrywania wniosku, o którym mowa powyżej, wyważenia [najlepszego interesu dziecka] znaczenie ma to, czy państwo członkowskie wydało decyzję w przedmiocie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej w terminie przewidzianym na wydanie takiej decyzji zgodnie z prawem Unii, czy zastosowano się do wcześniej nałożonego zobowiązania do powrotu i czy państwo członkowskie po wydaniu wcześniej decyzji nakazującej powrót nie wykonało jednak tej decyzji, na skutek czego faktyczny pobyt małoletniego w tym państwie członkowskim mógł trwać nadal?
- 5) Czy [krajowa praktyka prawna], zgodnie z którą dokonuje się rozróżnienia pomiędzy pierwszym oraz kolejnym wnioskiem o udzielenie ochrony międzynarodowej, w tym sensie, że w przypadku kolejnego wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej nie bada się, czy zachodzą ogólne podstawy umożliwiające uzyskanie prawa pobytu, jest w świetle art. 7 Karty w związku z jej art. 24 ust. 2 zgodna z prawem Unii?”.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

W przedmiocie pytań pierwszego i drugiego

- 33 Na wstępie należy zauważyć, że o ile sąd odsyłający odnosi się, w szczególności w pytaniu pierwszym, do „zachodnich norm, wartości i zachowań przejętych przez obywateli państw trzecich, w sytuacji gdy obywatele ci przebywali w państwie członkowskim przez znaczną część tego etapu życia, w którym kształtowała się ich tożsamość, oraz uczestniczyli w pełni w życiu społecznym”, o tyle z postanowienia odsyłającego wynika, że dotyczy ono w istocie rzeczywistego identyfikowania się tych kobiet z podstawową wartością, jaką jest równość kobiet i mężczyzn oraz ich woli dalszego korzystania z tej równości w życiu codziennym.
- 34 W tych okolicznościach należy stwierdzić, że poprzez dwa pierwsze pytania prejudycjalne, które można rozpatrzyć łącznie, sąd ten dąży w istocie do ustalenia, czy art. 10 ust. 1 lit. d) i art. 10 ust. 2 dyrektywy 2011/95 należy interpretować w ten sposób, że w zależności od sytuacji w kraju pochodzenia można uznać za należące do „szczególnej grupy społecznej” – co stanowi „powód prześladowania” mogący prowadzić do przyznania statusu uchodźcy – kobiety będące obywatelkami tego państwa, w tym kobiety małoletnie, których wspólną cechą jest rzeczywiste zidentyfikowanie się z podstawową wartością, jaką jest równość kobiet i mężczyzn, uznaną w szczególności w art. 2 TUE, które nastąpiło podczas ich pobytu w państwie członkowskim.
- 35 W pierwszej kolejności art. 2 lit. d) dyrektywy 2011/95 definiuje jako „uchodźcę” obywatela państwa trzeciego, który na skutek uzasadnionej obawy przed prześladowaniem z powodu swojej rasy, religii, narodowości, przekonań politycznych lub przynależności do szczególnej grupy społecznej przebywa poza państwem swojego obywatelstwa i nie może lub nie chce z powodu tej obawy korzystać z ochrony tego państwa. Definicja ta została zaczerpnięta z definicji zawartej w art. 1 sekcja A pkt 2 konwencji genewskiej, która, jak przewiduje motyw 4 tej dyrektywy, stanowi „fundament[...] międzynarodowych regulacji prawnych dotyczących ochrony uchodźców”.

- 36 Wykładni przepisów dyrektywy 2011/95 należy zatem dokonywać nie tylko w świetle ogólnej systematyki i celu tej dyrektywy, lecz również z poszanowaniem konwencji genewskiej i innych odpowiednich traktatów, o których mowa w art. 78 ust. 1 TFUE. Traktaty te obejmują w szczególności konwencję stambulską i CEDAW [wyrok z dnia 16 stycznia 2024 r., Intervyuirasht organ na DAB pri MS (Kobiety będące ofiarami przemocy domowej), C-621/21, EU:C:2024:47, pkt 37, 44–47].
- 37 Jak potwierdzają art. 1 i 3 oraz art. 4 ust. 2 konwencji stambulskiej, równość kobiet i mężczyzn oznacza zwłaszcza prawo każdej kobiety do ochrony przed przemocą ze względu na płeć, prawo do niebycia zmuszanym do zawarcia małżeństwa, a także prawo do wyznawania lub niewyznawania danej wiary, do posiadania własnych poglądów politycznych i ich wyrażania oraz swobodnego dokonywania własnych wyborów życiowych, w szczególności w dziedzinie edukacji, kariery zawodowej lub działalności w sferze publicznej. To samo dotyczy art. 3, 5, 7, 10 i 16 CEDAW.
- 38 Ponadto wykładni przepisów dyrektywy 2011/95 należy dokonywać, jak stanowi jej motyw 16, z poszanowaniem praw uznanych w Karcie, której stosowanie dyrektywa ta ma wspierać i której art. 21 ust. 1 zakazuje wszelkiej dyskryminacji, w szczególności ze względu na płeć [zob. podobnie wyroki: z dnia 13 stycznia 2021 r., Bundesrepublik Deutschland (Nadanie statusu uchodźcy bezpieczeństwa pochodzenia palestyńskiego), C-507/19, EU:C:2021:3, pkt 39; z dnia 9 listopada 2023 r., Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Pojęcie poważnej krzywdy) C-125/22, EU:C:2023:843, pkt 60].
- 39 W drugiej kolejności – w art. 10 ust. 1 dyrektywy 2011/95 wymieniono, w odniesieniu do każdego z pięciu powodów prześladowania mogących zgodnie z art. 2 lit. d) tej dyrektywy prowadzić do przyznania statusu uchodźcy, elementy, które państwa członkowskie powinny wziąć pod uwagę.
- 40 Co się tyczy w szczególności powodu związanego z „przynależnością do szczególnej grupy społecznej”, z rzeczonego art. 10 ust. 1 lit. d) akapit pierwszy wynika, że daną grupę uznaje się za „szczególną grupę społeczną”, jeżeli spełnione są łącznie dwie przesłanki. Z jednej strony osoby mogące przynależeć do tej grupy muszą mieć co najmniej jedną z trzech cech identyfikujących, a mianowicie wspólną „cechę wrodzoną” lub „wspólną nieusuwalną przeszłość”, lub „charakteryz[ować] się jakimś wspólnym rysem lub przekonaniem na tyle istotnym z punktu widzenia tożsamości lub sumienia, że nie należy nikogo zmuszać do wyrzeczenia się go”. Z drugiej strony grupa ta musi posiadać swoją „odrębną tożsamość” w kraju pochodzenia, „ponieważ jest postrzegana przez otaczające społeczeństwo jako inna” [wyrok z dnia 16 stycznia 2024 r., Intervyuirasht organ na DAB pri MS (Kobiety będące ofiarami przemocy domowej), C-621/21, EU:C:2024:47, pkt 40].
- 41 Ponadto we wspomnianym art. 10 ust. 1 lit. d) akapit drugi uściślono między innymi, że „[a]spektom płci, w tym tożsamości płciowej, poświęca się szczególną uwagę w celu określenia przynależności do szczególnej grupy społecznej lub zidentyfikowania cechy charakteryzującej taką grupę”. Przepis ten należy interpretować w świetle motywu 30 dyrektywy 2011/95, zgodnie z którym tożsamość płciowa może być powiązana z określonymi tradycjami prawnymi lub zwyczajami [wyrok z dnia 16 stycznia 2024 r., Intervyuirasht organ na DAB pri MS (Kobiety będące ofiarami przemocy domowej), C-621/21, EU:C:2024:47, pkt 41].
- 42 Co się tyczy pierwszej przesłanki identyfikacji „szczególnej grupy społecznej”, w rozumieniu art. 10 ust. 1 lit. d) akapit pierwszy tiret pierwszej dyrektywy 2011/95, a mianowicie posiadania co najmniej jednej z trzech cech identyfikujących, o których mowa w tym przepisie, Trybunał orzekł

już, że fakt bycia płci żeńskiej stanowi cechę wrodzoną i wystarcza w konsekwencji do spełnienia tej przesłanki [wyrok z dnia 16 stycznia 2024 r., Intervyuirasht organ na DAB pri MS (Kobiety będące ofiarami przemocy domowej), C-621/21, EU:C:2024:47, pkt 49].

- 43 Ponadto kobiety posiadające wspólną dodatkową cechę, taką jak na przykład inna cecha wrodzona, lub wspólną nieusuwalną przeszłość, taką jak szczególna sytuacja rodzinna, czy też rys lub przekonanie na tyle istotne z punktu widzenia tożsamości lub sumienia, że nie należy zmuszać tych kobiet do wyrzeczenia się go, mogą z tego tytułu również spełniać wspomnianą przesłankę [zob. podobnie wyrok z dnia 16 stycznia 2024 r., Intervyuirasht organ na DAB pri MS (Kobiety będące ofiarami przemocy domowej), C-621/21, EU:C:2024:47, pkt 50].
- 44 W tym względzie, po pierwsze, jak zauważył rzecznik generalny w pkt 34 opinii, rzeczywiste identyfikowanie się danej kobiety z podstawową wartością jaką jest równość kobiet i mężczyzn, w zakresie, w jakim zakłada ono wolę korzystania z tej równości w jej życiu codziennym, oznacza możliwość swobodnego dokonywania własnych wyborów życiowych, w szczególności w odniesieniu do swojej edukacji i kariery zawodowej, zakresu i charakteru swoich działań w sferze publicznej, możliwości osiągnięcia niezależności ekonomicznej poprzez pracę poza domem, życia samotnie lub w rodzinie oraz wyboru partnera, które to wybory mają fundamentalne znaczenie dla określenia jej tożsamości. W tych okolicznościach rzeczywiste identyfikowanie się obywatelki państwa trzeciego z podstawową wartością, jaką jest równość kobiet i mężczyzn, można uznać za „[rys] lub [przekonanie], na tyle [istotne] z punktu widzenia tożsamości lub sumienia, że nie należy nikogo zmuszać do wyrzeczenia się go”. W tym względzie bez znaczenia jest okoliczność, że obywatelka ta nie uważa, że tworzy grupę z innymi obywatelkami państw trzecich lub wszystkimi kobietami, które identyfikują się z tą podstawową wartością.
- 45 Po drugie, okoliczność, że młode kobiety będące obywatelkami państw trzecich przebywały w przyjmującym państwie członkowskim na danym etapie swojego życia, w trakcie którego kształtuje się tożsamość danej osoby, oraz że podczas tego pobytu rzeczywiście zidentyfikowały się z podstawową wartością, jaką jest równość kobiet i mężczyzn, może stanowić „wspólną nieusuwalną przeszłość” w rozumieniu art. 10 ust. 1 lit. d) akapit pierwszy tiret pierwsze dyrektywy 2011/95.
- 46 W związku z tym należy stwierdzić, że kobiety te, w tym kobiety małoletnie, spełniają pierwszą przesłankę identyfikacji „szczególnej grupy społecznej” w rozumieniu art. 10 ust. 1 lit. d) akapit pierwszy tiret pierwsze dyrektywy 2011/95.
- 47 Zgodnie z art. 10 ust. 2 tej dyrektywy właściwy organ krajowy powinien upewnić się, że cecha związana z przynależnością do szczególnej grupy społecznej jest przypisywana danej osobie w kraju jej pochodzenia w rozumieniu art. 2 lit. n) wspomnianej dyrektywy, nawet jeśli osoba ta rzeczywiście nie posiada takiej cechy.
- 48 Jeśli chodzi o drugą przesłankę identyfikacji „szczególnej grupy społecznej”, przewidzianą w art. 10 ust. 1 lit. d) akapit pierwszy tiret drugie tejże dyrektywy i dotyczącą „odrębnej tożsamości” grupy w kraju pochodzenia, należy stwierdzić, że kobiety mogą być postrzegane w odmienny sposób przez otaczające je społeczeństwo i można uznać ich odrębną tożsamość w tym społeczeństwie, w szczególności ze względu zwłaszcza na obowiązujące w ich kraju pochodzenia normy społeczne, moralne lub prawne [wyrok z dnia 16 stycznia 2024 r., Intervyuirasht organ na DAB pri MS (Kobiety będące ofiarami przemocy domowej), C-621/21, EU:C:2024:47, pkt 52].

- 49 Ta druga przesłanka jest także spełniona przez kobiety posiadające wspólną dodatkową cechę, taką jak rzeczywiste identyfikowanie się z podstawową wartością, jaką jest równość kobiet i mężczyzn, jeżeli normy społeczne, moralne lub prawne obowiązujące w ich kraju pochodzenia skutkują tym, że kobiety te, ze względu na tę wspólną cechę, są również postrzegane jako odmienne przez otaczające je społeczeństwo [zob. podobnie wyrok z dnia 16 stycznia 2024 r., Intervyuirasht organ na DAB pri MS (Kobiety będące ofiarami przemocy domowej), C-621/21, EU:C:2024:47, pkt 53].
- 50 W tym kontekście należy uściślić, że do właściwych organów danego państwa członkowskiego należy ustalenie, jakie otaczające społeczeństwo jest istotne dla oceny istnienia tej grupy społecznej. To otaczające społeczeństwo może pokrywać się z całym państwem trzecim pochodzenia osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową lub być bardziej ograniczone – na przykład do części terytorium lub ludności tego państwa trzeciego [wyrok z dnia 16 stycznia 2024 r., Intervyuirasht organ na DAB pri MS (Kobiety będące ofiarami przemocy domowej), C-621/21, EU:C:2024:47, pkt 54].
- 51 Wynika z tego, że kobiety, w tym kobiety małoletnie, których wspólną cechą jest rzeczywiste zidentyfikowanie się z podstawową wartością, jaką jest równość kobiet i mężczyzn, które nastąpiło podczas ich pobytu w państwie członkowskim, mogą, w zależności od sytuacji w kraju pochodzenia, zostać uznane za należące do „szczególnej grupy społecznej” w rozumieniu art. 10 ust. 1 lit. d) dyrektywy 2011/95.
- 52 W świetle wątpliwości sądu odsyłającego należy jeszcze uściślić, że nie jest wcale wymagane, by rzeczywiste identyfikowanie się tych kobiet z podstawową wartością, jaką jest równość kobiet i mężczyzn, miało charakter polityczny lub religijny, aby uznać, że istnieje w odniesieniu do tych kobiet powód ich prześladowania w rozumieniu tego przepisu. Nie zmienia to faktu, że takie identyfikowanie się może w stosownym wypadku być również postrzegane jako powód prześladowania oparty na religii lub przekonaniach politycznych.
- 53 W trzeciej kolejności, co się tyczy oceny wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej, w tym „kolejnego wniosku” opartego na powodzie prześladowania, jakim jest przynależność do szczególnej grupy społecznej, do właściwych organów krajowych należy zweryfikowanie, jak wymaga tego art. 2 lit. d) dyrektywy 2011/95, czy osoba, która powołuje się na ten powód prześladowania, posiada „uzasadnion[ą] obaw[ę]”, że będzie doświadczać w swoim kraju pochodzenia aktów prześladowania w rozumieniu art. 9 ust. 1 i 2 tej dyrektywy z powodu takiej przynależności [zob. podobnie wyrok z dnia 16 stycznia 2024 r., Intervyuirasht organ na DAB pri MS (Kobiety będące ofiarami przemocy domowej), C-621/21, EU:C:2024:47, pkt 59].
- 54 Do celów takiej oceny właściwy organ krajowy powinien wziąć pod uwagę, po pierwsze, to, że – jak sprecyzowano w art. 9 ust. 2 lit. f) wspomnianej dyrektywy – akt prześladowania w rozumieniu art. 1 sekcja A konwencji genewskiej może przybierać, między innymi, formę czynu wymierzonego „w osoby określonej płci”.
- 55 W tym względzie, z jednej strony, art. 60 ust. 1 konwencji stambulskiej stanowi, iż przemoc wobec kobiet ze względu na płeć, którą należy rozumieć, zgodnie z art. 3 tej konwencji, jako naruszenie praw człowieka i formę dyskryminacji kobiet, należy uznać za formę prześladowania w rozumieniu art. 1 sekcja A pkt 2 konwencji genewskiej. Z drugiej strony art. 60 ust. 2 nakłada na strony obowiązek zapewnienia, że interpretacja każdego z powodów prześladowania

przewidzianych w konwencji genewskiej będzie uwzględniać kwestie płci społeczno-kulturowej, a zatem również powodu prześladowania wynikającego z przynależności do szczególnej grupy społecznej.

- 56 Po drugie, na mocy art. 4 ust. 1 dyrektywy 2011/95 państwa członkowskie mogą nałożyć na wnioskodawcę obowiązek jak najszybszego przedstawienia wszystkich elementów niezbędnych do uzasadnienia wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej. Niemniej jednak organy państw członkowskich powinny w razie potrzeby aktywnie współpracować z tym wnioskodawcą w celu ustalenia i uzupełnienia istotnych elementów jego wniosku [zob. podobnie wyrok z dnia 3 marca 2022 r., *Secretary of State for the Home Department (Nadanie statusu uchodźcy bezpieczeństwa pochodzenia palestyńskiego)*, C-349/20, EU:C:2022:151, pkt 64]. W dodatku o ile państwa członkowskie korzystają z możliwości przyznanej im w tym przepisie, o tyle ów art. 4 w ust. 5 przewiduje ponadto, że w przypadku gdy niektóre treści oświadczeń wnioskodawcy nie są poparte dokumentami ani innymi dowodami, potwierdzenie takich treści nie jest konieczne, jeżeli spełnione są kumulatywne warunki określone w tym ust. 5. Do warunków tych należy spójność i wiarygodność oświadczeń wnioskodawcy, a także jego ogólna wiarygodność [zob. podobnie wyrok z dnia 21 września 2023 r., *Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie (Opinie polityczne w przyjmującym państwie członkowskim)*, C-151/22, EU:C:2023:688, pkt 44].
- 57 Trybunał wyjaśnił w tym względzie, że oświadczenia osoby ubiegającej się o udzielenie ochrony międzynarodowej stanowią jedynie punkt wyjścia w procesie badania faktów i okoliczności przez właściwe organy, którym to organom jest często łatwiej niż wnioskodawcy uzyskać dostęp do określonych rodzajów dokumentów [zob. podobnie wyroki: z dnia 22 listopada 2012 r., *M.*, C-277/11, EU:C:2012:744, pkt 65, 66; z dnia 19 listopada 2020 r., *Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (Służba wojskowa i azyl)*, C-238/19, EU:C:2020:945, pkt 52; z dnia 9 listopada 2023 r., *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Pojęcie poważnej krzywdy)*, C-125/22, EU:C:2023:843, pkt 47].
- 58 Sprzeczne z art. 4 dyrektywy 2011/95 byłoby zatem uznanie, że to wyłącznie na wnioskodawcy spoczywa obowiązek przedstawienia wszystkich dowodów na poparcie przyczyn uzasadniających jego wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej, a w szczególności faktu, że z jednej strony może on być postrzegany w kraju pochodzenia jako należący do szczególnej grupy społecznej w rozumieniu art. 10 ust. 1 tej dyrektywy, a z drugiej strony z tego powodu grozi mu prześladowanie w tym kraju [zob. podobnie wyrok z dnia 19 listopada 2020 r., *Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (Służba wojskowa i azyl)*, C-238/19, EU:C:2020:945, pkt 54, 55].
- 59 Po trzecie, zgodnie z art. 4 ust. 3 dyrektywy 2011/95 dokonywana przez właściwe organy krajowe ocena żywionej przez wnioskodawcę obawy przed prześladowaniem powinna mieć indywidualny charakter i być dokonywana w każdym konkretnym przypadku z zachowaniem należytej staranności i ostrożności, wyłącznie w oparciu o konkretną ocenę faktów i okoliczności, w celu rozstrzygnięcia, czy ustalone fakty i okoliczności stanowią takie zagrożenie, że dana osoba może zasadnie obawiać się, w związku ze swoją indywidualną sytuacją, że rzeczywiście padłaby ofiarą aktów prześladowania, gdyby musiała powrócić do swojego kraju pochodzenia [zob. podobnie wyrok z dnia 21 września 2023 r., *Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie (Opinie polityczne w przyjmującym państwie członkowskim)*, C-151/22, EU:C:2023:688, pkt 42; wyrok z dnia 16 stycznia 2024 r., *Intervyuirasht organ na DAB pri MS (Kobiety będące ofiarami przemocy domowej)*, C-621/21, EU:C:2024:47, pkt 60].

- 60 W tym kontekście art. 10 ust. 3 lit. b) dyrektywy 2013/32 nakłada na państwa członkowskie obowiązek zapewnienia, po pierwsze, aby decyzje w sprawie wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej były podejmowane po odpowiednim rozpatrzeniu, w trakcie którego uzyskano precyzyjne i aktualne informacje z różnych źródeł, takich jak EASO i UNHCR i właściwe organizacje międzynarodowe zajmujące się prawami człowieka, na temat ogólnej sytuacji panującej w krajach pochodzenia wnioskodawców, a po drugie, aby takie informacje były udostępniane personelowi odpowiedzialnemu za rozpatrywanie wniosków i podejmowanie decyzji.
- 61 W tym celu, jak wynika z pkt 36 lit. x) wytycznych UNHCR w sprawie ochrony międzynarodowej nr 1, dotyczących prześladowania ze względu na płeć w ramach art. 1 sekcja A pkt 2 konwencji genewskiej, właściwe organy krajowe powinny gromadzić o kraju pochodzenia informacje istotne dla rozpatrywania wniosków złożonych przez kobiety, takie jak informacje dotyczące sytuacji kobiet wobec prawa, ich praw politycznych, gospodarczych i społecznych, zwyczajów kulturowych i społecznych państwa oraz konsekwencji w przypadku ich nieprzestrzegania, częstotliwości szkodliwych praktyk tradycyjnych, wpływu i formy przemocy sygnalizowanej przez kobiety, przyznanej im ochrony, sankcji dla sprawców takiej przemocy, a także ryzyka, na jakie narażona jest kobieta w przypadku powrotu do kraju pochodzenia po złożeniu takiego wniosku [wyrok z dnia 16 stycznia 2024 r., Intervyuirasht organ na DAB pri MS (Kobiety będące ofiarami przemocy domowej), C-621/21, EU:C:2024:47, pkt 61].
- 62 Po czwarte, należy uściślić, że rzeczywiste zidentyfikowanie się obywatelki państwa trzeciego z podstawową wartością, jaką jest równość kobiet i mężczyzn, które nastąpiło podczas jej pobytu w państwie członkowskim, nie może zostać uznane za okoliczność wywołaną celowo przez samą tę obywatelkę po opuszczeniu kraju pochodzenia w rozumieniu art. 5 ust. 3 dyrektywy 2011/95 ani za działalność służącą wyłącznie lub głównie stworzeniu warunków koniecznych do ubiegania się o ochronę międzynarodową w rozumieniu art. 4 ust. 3 lit. d) tej dyrektywy. Wystarczy bowiem stwierdzić, że w przypadku gdy takie identyfikowanie się zostanie wykazane w sposób wymagany prawem, nie może ono w żaden sposób zostać zrównane z działaniami stanowiącymi nadużycie i instrumentalizację mającej zastosowanie procedury, które przepisy te mają zwalczać [zob. podobnie wyrok z dnia 29 lutego 2024 r., Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl (Późniejsza konwersja religijna), C-222/22, EU:C:2024:192, pkt 32, 34].
- 63 W niniejszej sprawie do sądu odsyłającego należy zweryfikowanie w szczególności, czy skarżące w postępowaniu głównym rzeczywiście identyfikują się z podstawową wartością, jaką jest równość kobiet i mężczyzn w jej elementach opisanych w pkt 37 i 44 niniejszego wyroku, i starają się z niej korzystać w życiu codziennym, w taki sposób, że wartość ta stanowi integralną część ich tożsamości, i czy z tego względu byłyby one postrzegane jako odmienne przez otaczające społeczeństwo w ich kraju pochodzenia. Okoliczność, że mogłyby one uniknąć rzeczywistego ryzyka prześladowań w swoim kraju pochodzenia z powodu tego identyfikowania się poprzez zachowanie powściągliwości w wyrażeniu tego identyfikowania się, nie może w tym kontekście być brana pod uwagę (zob. podobnie wyrok z dnia 7 listopada 2013 r., X i in., od C-199/12 do C-201/12, EU:C:2013:720, pkt 70, 71 74, 75).
- 64 W świetle powyższych rozważań na dwa pierwsze pytania należy udzielić następującej odpowiedzi: art. 10 ust. 1 lit. d) i art. 10 ust. 2 dyrektywy 2011/95 należy interpretować w ten sposób, że w zależności od sytuacji w kraju pochodzenia można uznać za należące do „szczególnej grupy społecznej” – co stanowi „powód prześladowania” mogący prowadzić do przyznania statusu uchodźcy – kobiety będące obywatelkami tego państwa, w tym kobiety

małoletnie, których wspólną cechą jest rzeczywiste zidentyfikowanie się z podstawową wartością, jaką jest równość kobiet i mężczyzn, które nastąpiło podczas ich pobytu w państwie członkowskim.

W przedmiocie pytań trzeciego i czwartego

- 65 Na wstępie należy zauważyć, że poprzez drugą część pytania trzeciego sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 24 ust. 2 Karty w związku z jej art. 51 ust. 1 należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie „krajowej praktyce prawnej”, zgodnie z którą właściwy organ, rozpatrując wniosek o zezwolenie na pobyt „na zasadach ogólnych”, ocenia najlepszy interes dziecka bez „wcześniejszego ustalenia na czym konkretnie ten interes polega”.
- 66 Jednakże, jak zauważył rzecznik generalny w pkt 67 opinii, ani z postanowienia odsyłającego, ani z akt sprawy, którymi dysponuje Trybunał, nie wynika, by taki wniosek o zezwolenie na pobyt „na zasadach ogólnych” był przedmiotem sporu w postępowaniu głównym.
- 67 Tymczasem o ile pytania prejudycjalne dotyczące prawa Unii korzystają z domniemania posiadania znaczenia dla sprawy, o tyle odesłanie prejudycjalne nie ma służyć wydawaniu opinii doradczych w przedmiocie kwestii ogólnych i hipotetycznych, lecz ma być podyktowane rzeczywistą potrzebą skutecznego rozstrzygnięcia sporu (wyrok z dnia 14 stycznia 2021 r., *The International Protection Appeals Tribunal i in.*, C-322/19 i C-385/19, EU:C:2021:11, pkt 53).
- 68 W związku z tym w zakresie, w jakim druga część pytania trzeciego ma w rzeczywistości na celu uzyskanie opinii doradczej Trybunału, jest ona niedopuszczalna.
- 69 Poprzez część pierwszą pytania trzeciego i pytanie czwarte, które należy rozpatrzyć łącznie, sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 24 ust. 2 Karty należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie temu, by właściwy organ krajowy rozstrzygał w przedmiocie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej złożonego przez małoletniego bez wcześniejszego ustalenia, w ramach indywidualnej oceny, na czym konkretnie polega najlepszy interes tego małoletniego.
- 70 W tym kontekście sąd ten zastanawia się również nad kwestią, czy – a jeśli tak, to w jaki sposób – należy uwzględnić istnienie krzywdy, jakiej miał doznać małoletni z powodu długotrwałego pobytu w państwie członkowskim oraz niepewności związanej z obowiązkiem jego powrotu.
- 71 W świetle dyskusji przeprowadzonych na ustnym etapie postępowania należy już na wstępie rozwiązać wszelkie wątpliwości co do ewentualnej niedopuszczalności tych pytań prejudycjalnych ze względu na to, że K i L nie są już małoletnimi w rozumieniu art. 2 lit. k) dyrektywy 2011/95. Z postanowienia odsyłającego wynika bowiem, że w chwili złożenia kolejnych wniosków, których oddalenie jest przedmiotem postępowania głównego, a mianowicie w dniu 4 kwietnia 2019 r., K i L nie miały ukończonych 18 lat.
- 72 Niemniej jednak należy przypomnieć, że art. 24 Karty, który znajduje się, jak stanowi motyw 16 dyrektywy 2011/95, wśród artykułów Karty, których stosowanie ma być wspierane przez tę dyrektywę, przewiduje w ust. 2, że „[w]e wszystkich działaniach dotyczących dzieci, zarówno podejmowanych przez władze publiczne, jak i instytucje prywatne, należy przede wszystkim uwzględnić najlepszy interes dziecka”.

- 73 Z art. 24 ust. 2 Karty, a także z art. 3 ust. 1 międzynarodowej Konwencji o prawach dziecka, przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne ONZ w dniu 20 listopada 1989 r., do którego odnoszą się wyraźnie wyjaśnienia dotyczące art. 24 Karty, wynika, że najlepszy interes dziecka powinien nie tylko zostać uwzględniony przy ocenie co do istoty wniosków dotyczących dzieci, lecz również wpływać na proces decyzyjny prowadzący do takiej oceny, z zastrzeżeniem szczególnych gwarancji proceduralnych. Jak bowiem zauważył Komitet Praw Dziecka Organizacji Narodów Zjednoczonych, wyrażenie „najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka” w rozumieniu tego art. 3 ust. 1 odnosi się jednocześnie do prawa materialnego, zasady interpretacyjnej i przepisu proceduralnego [zob. komentarz ogólny nr 14 (2013) Komitetu Praw Dziecka w sprawie prawa dziecka do uznawania najlepszego zabezpieczenia jego interesów za sprawę nadrzędną (art. 3 ust. 1), CRC/C/GC/14, pkt 6].
- 74 Ponadto art. 24 ust. 1 Karty uściśla, że dzieci mogą swobodnie wyrażać swoje poglądy i że poglądy te są brane pod uwagę w sprawach, które ich dotyczą, stosownie do ich wieku i stopnia dojrzałości.
- 75 W pierwszej kolejności, jak wynika z motywu 18 dyrektywy 2011/95, oceniając najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka w ramach procedury ochrony międzynarodowej, państwa członkowskie powinny w szczególności uwzględniać zasadę jedności rodziny, dobro i rozwój społeczny dziecka, w tym jego zdrowie, sytuację rodzinną i edukację – oraz względy bezpieczeństwa dziecka.
- 76 W tym zakresie art. 4 ust. 3 lit. c) dyrektywy 2011/95 przewiduje, że indywidualną ocenę wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej przeprowadza się z uwzględnieniem wieku wnioskodawcy, w celu ustalenia, czy w świetle jego osobistych uwarunkowań akty, których doświadczył lub na które mógłby zostać narażony, stanowią prześladowanie lub powodują poważną krzywdę. W tym kontekście art. 9 ust. 2 lit. f) tej dyrektywy uściśla, że taki akt prześladowania może przybierać między innymi formę czynu wymierzonego w dzieci.
- 77 Ocena konsekwencji, jakie należy wyciągnąć z wieku wnioskodawcy, w tym uwzględnienia jego najlepszego interesu, jeżeli jest on małoletni, należy do wyłącznej kompetencji właściwego organu krajowego (zob. podobnie wyrok z dnia 22 listopada 2012 r., M., C-277/11, EU:C:2012:744, pkt 69, 70).
- 78 Z powyższych rozważań wynika, że w przypadku gdy osoba ubiegająca się o udzielenie ochrony międzynarodowej jest małoletnia, właściwy organ krajowy, po przeprowadzeniu zindywidualizowanej oceny, musi koniecznie wziąć pod uwagę najlepszy interes tego małoletniego przy ocenie zasadności jej wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej.
- 79 W drugiej kolejności – z motywu 18 dyrektywy 2011/95 wynika, że w ramach procedury ochrony międzynarodowej państwa członkowskie powinny brać pod uwagę opinię małoletniego, stosownie do jego wieku i dojrzałości. Ponadto zgodnie z art. 14 ust. 1 akapit czwarty dyrektywy 2013/32 państwa członkowskie mogą określić w ustawodawstwie krajowym przypadki, w których możliwość stawienia się na przesłuchanie przysługuje małoletniemu. W przypadku gdy małoletni posiada taką możliwość, art. 15 ust. 3 lit. e) tej dyrektywy przewiduje, że państwa członkowskie zapewniają, aby przesłuchanie to było prowadzone w sposób uwzględniający potrzeby dzieci. W tym kontekście, zgodnie z art. 10 ust. 3 lit. d) wspomnianej dyrektywy, państwa członkowskie powinny zapewnić właściwym organom krajowym możliwość konsultacji z ekspertami na temat konkretnych zagadnień, między innymi związanych z dziećmi.

- 80 W braku bardziej precyzyjnych przepisów w dyrektywie 2011/95 i w dyrektywie 2013/32 to do państwa członkowskiego należy określenie szczegółowych zasad oceny najlepszego interesu dziecka w ramach postępowania w sprawie udzielenia ochrony międzynarodowej, w szczególności momentu lub momentów, w których ocena ta ma nastąpić, oraz formy, jaką powinna ona przybrać, z zastrzeżeniem poszanowania art. 24 Karty oraz przepisów przypominanych w pkt 75–79 niniejszego wyroku.
- 81 W tym względzie należy uściślić, po pierwsze, że zgodnie z art. 51 ust. 1 Karty państwa członkowskie powinny przestrzegać art. 24 ust. 2 Karty, gdy stosują prawo Unii, a zatem również wtedy, gdy rozpatrują „kolejny wniosek” w rozumieniu art. 2 lit. q) dyrektywy 2013/32. Po drugie, ponieważ art. 40 ust. 2 tej dyrektywy nie dokonuje żadnego rozróżnienia między pierwszym wnioskiem o udzielenie ochrony międzynarodowej a „kolejnym wnioskiem”, jeśli chodzi o charakter elementów lub ustaleń mogących wykazać, że wnioskodawca kwalifikuje się jako beneficjent ochrony międzynarodowej na mocy dyrektywy 2011/95, ocena ustaleń i okoliczności na poparcie tych wniosków powinna w obydwu przypadkach zostać przeprowadzona zgodnie z art. 4 dyrektywy 2011/95 [wyrok z dnia 10 czerwca 2021 r., Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Nowe elementy lub ustalenia), C-921/19, EU:C:2021:478, pkt 40].
- 82 Co się tyczy kwestii, czy – a jeśli tak, to w jaki sposób – należy uwzględnić istnienie krzywdy, jakiej miał doznać małoletni z powodu długotrwałego pobytu w państwie członkowskim oraz niepewności związanej z obowiązkiem jego powrotu, którą można przypisać państwu członkowskiemu odpowiedzialnemu za rozpatrzenie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej złożonego przez tego małoletniego, należy zauważyć, podobnie jak sąd odsyłający, że ocena istnienia takiej krzywdy nie należy do właściwych organów krajowych w ramach postępowania mającego na celu ustalenie, czy dana osoba ma uzasadnioną obawę przed prześladowaniem w przypadku powrotu do kraju pochodzenia ze względu na jej „przynależność do szczególnej grupy społecznej” w rozumieniu art. 10 ust. 1 lit. d) dyrektywy 2011/95.
- 83 Jednakże długotrwały pobyt w państwie członkowskim, zwłaszcza gdy zbiega się z okresem, w którym małoletni wnioskodawca ukształtował swoją tożsamość, może, zgodnie z art. 4 ust. 3 tej dyrektywy w związku z art. 24 ust. 2 Karty, zostać uwzględniony do celów oceny wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej opartego na powodzie prześladowania takim jak „przynależność do szczególnej grupy społecznej” w rozumieniu art. 10 ust. 1 lit. d) wspomnianej dyrektywy.
- 84 W świetle powyższych rozważań na pierwszą część pytania trzeciego i na pytanie czwarte należy udzielić następującej odpowiedzi: art. 24 ust. 2 Karty należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie temu, by właściwy organ krajowy rozstrzygał w przedmiocie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej złożonego przez małoletniego bez wcześniejszego ustalenia, w ramach indywidualnej oceny, na czym konkretnie polega najlepszy interes tego małoletniego.

W przedmiocie pytania piątego

- 85 Poprzez pytanie piąte sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 7 Karty w związku z jej art. 24 ust. 2 należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie „krajowej praktyce prawnej”, która pozwala na uwzględnienie „ogólnych podstaw” przy rozpatrywaniu pierwszego wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej, ale nie przy rozpatrywaniu kolejnego wniosku w rozumieniu art. 2 lit. q) dyrektywy 2013/32.

- 86 Ze względów zaś przedstawionych w pkt 66–68 niniejszego wyroku i jak wskazał w istocie rzecznik generalny w pkt 73 opinii, pytanie piąte jest niedopuszczalne, ponieważ nie ma związku ze sporem w postępowaniu głównym.

W przedmiocie kosztów

- 87 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (wielka izba) orzeka, co następuje:

- 1) Artykuł 10 ust. 1 lit. d) i art. 10 ust. 2 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/95/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie norm dotyczących kwalifikowania obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako beneficjentów ochrony międzynarodowej, jednolitego statusu uchodźców lub osób kwalifikujących się do otrzymania ochrony uzupełniającej oraz zakresu udzielanej ochrony

należy interpretować w ten sposób, że:

w zależności od sytuacji w kraju pochodzenia można uznać za należące do „szczególnej grupy społecznej” – co stanowi „powód prześladowania” mogący prowadzić do przyznania statusu uchodźcy – kobiety będące obywatelami tego państwa, w tym kobiety małoletnie, których wspólną cechą jest rzeczywiste zidentyfikowanie się z podstawową wartością, jaką jest równość kobiet i mężczyzn, które nastąpiło podczas ich pobytu w państwie członkowskim.

- 2) Artykuł 24 ust. 2 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej

należy interpretować w ten sposób, że:

stoi on na przeszkodzie temu, by właściwy organ krajowy rozstrzygał w przedmiocie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej złożonego przez małoletniego bez wcześniejszego ustalenia, w ramach indywidualnej oceny, na czym konkretnie polega najlepszy interes tego małoletniego.

Podpisy